

Geelpootmeeuw *Larus michahellis* als nieuwe broedvogel in België

Yellow-legged Gull *Larus michahellis* as a new breeding bird in Belgium

Goéland leucophée *Larus michahellis*, nouvelle espèce nicheuse en Belgique

HARRY J.P. VERCRUIJSSE, ERIC W.M. STIENEN & JEROEN VAN WAEYENBERGE

Inleiding

In de tweede helft van de twintigste eeuw is het aantal Geelpootmeeuwen in Europa sterk toegenomen. Vanuit uitdijende kolonies rond de Middellandse Zee heeft het broedgebied zich sterk uitgebreid naar het noorden (o.a. Yésou & Beaubrun 1994). De uitbreiding vond enerzijds plaats langs de Atlantische kust van Frankrijk tot aan het departement Morbihan en anderzijds in het stroomgebied van de Rhône met uitlopers tot in Zwitserland en de vallei van de Bovenrijn op de grens tussen Frankrijk en Duitsland (Yésou 1991, Yésou & Beaubrun 1994, Schmidt *et al* 1998). In de laatste twee decades van de twintigste eeuw hebben zich ook langs de Noordzeekust (Engeland, Nederland en België) de eerste Geelpootmeeuwen gevestigd (Vercrujse 1995, De Scheemaeker & Lust 1996, Van Swelm 1998, Ogilvie *et al* 2001). Hier hadden alle broedgevallen tot nu toe betrekking op individuen die gepaard waren met Zilvermeeuw of Kleine Mantelmeeuw, zogeheten gemengde paren. Op vergelijkbare breedtegraad broedt sinds 1992 een zuiver paar langs de Atlantische kust van Engeland (Ogilvie *et al* 1995, 2001) en zijn ook in het

zuiden van Polen op verscheidene plaatsen Geelpootmeeuwen gevestigd (Faber *et al* 2001) met de meest noordelijke broedgevallen in Centraal-Polen. Hoewel traditioneel wordt aangenomen dat enkel Pontische Meeuw *Larus cachinnans* in Oekraïne broedt, blijken er toch Geelpootmeeuwen te broeden op rotskusten van het Krim-schiereiland (mond. med. G. Neubauer).

De uitbreiding van het broedgebied naar het noorden werd voorafgegaan door toenemende aantallen pleisterende individuen, die vooral in de zomer en herfst langs de Atlantische kust en de grote rivieren van Frankrijk en in het Zwitserse merengebied werden gezien (Géroudet 1968, Nicolau-Guillaumet 1977, Baudoin & Le Maréchal 1988). Langs de zuidoostkust van Engeland werd na 1980 eveneens een sterke toename van de aantallen geconstateerd (Dennis 1995). De eerste melding van Geelpootmeeuw voor België dateert van 24 augustus 1952 te Bredene (Hautekiet 1957). Overigens werd de naam "Geelpootmeeuw" voor het eerst in Vlaanderen gebruikt door Bogaert (1968). In de periode 1978-1986 werden vooral langs de Vlaamse westkust

en ook weer in de zomer en herfst relatief grote aantallen pleisterende individuen vastgesteld (Devillers & Potvlieghe 1981, Bulteel 1983, Vandenbulcke 1989, De Mesel 1990), met maximum aantallen van meer dan 2000 exemplaren. In het Vlaamse binnenland bedraagt het recordaantal 35 exemplaren op 12 september 1984 op een stortplaats van vliegas in de Gentse Kanaalzone (mond. med. Gunter De Smet). Tegenwoordig worden er echter veel minder Geelpootmeeuwen gezien in België. Alleen in Wallonië worden de laatste jaren in de provincies Henegouwen en Luik grotere aantallen Geelpootmeeuwen gezien (tot meer dan 150 exemplaren te Gaurain-Ramecroix; mond. med. Gunter De Smet). In de periode 1995-2002 broedde jaarlijks een gemengd paar mannetje Geelpootmeeuw x vrouwtje Kleine Mantelmeeuw in de voorhaven van Zeebrugge (De Scheemaeker & Lust 1996, mond. med. Filip De Ruwe). Mogelijk ging het hier telkens om dezelfde oudervogels. Een van de hybride nakomelingen van dit broedpaar was in 1999 gepaard met een Zilvermeeuw (mond. med. Filip De Ruwe).

SAMENVATTING

In 2002 kwamen in de voorhaven van Zeebrugge, West-Vlaanderen, twee zuivere paren Geelpootmeeuw *Larus michahellis* tot broeden. In de directe omgeving van deze paren broedden tevens twee Geelpootmeeuwen die waren gepaard met respectievelijk Zilvermeeuw *Larus argentatus* en Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus*. De zuivere paren waren zeer succesvol: ze brachten beide drie jongen groot. Dit zijn de eerste broedgevallen van een zuivere paren langs de Noordzee. De bevinding kadert in de noordelijke opmars van deze soort vanuit het Mediterrane gebied van de laatste decennia.

ABSTRACT

In 2002, two pure pairs of Yellow-legged Gull Larus michahellis nested in the outer harbour of Zeebrugge, Belgium. In the vicinity of these pairs, also two individuals were found interbreeding with Herring Gull Larus argentatus and Lesser Black-backed Gull Larus fuscus, respectively. The pure pairs both produced three fledglings. This is the first instance of pure breeding pairs along the North Sea. It fits well in the ongoing northward expansion of the breeding range of this species.

RÉSUMÉ

En 2002 deux couples Larus michahellis non hybrides ont nidifié dans l'avant-port de Zeebruges. Dans les alentours immédiats deux Goélands leucophées, formant un couple avec d'une part Goéland argenté Larus argentatus et d'autre part Goéland brun Larus fuscus, se sont également reproduits. Les couples non hybrides ont eu des reproductions très réussies: trois jeunes par couple. C'est le premier cas de nidification d'un couple non hybride le long de la Mer du Nord. Cette observation cadre dans une évolution, constatée depuis quelques décennies, de cette espèce des régions méditerranéennes vers le nord.

Hybride broedpaar Geelpootmeeuw *Larus michahellis* adult mannetje en Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus* adult vrouwtje, voorhaven Zeebrugge (Foto: Geert Spanoghe)

Resultaten

Tijdens een lopend onderzoek van het Instituut voor Natuurbehoud naar de broedbiologie en populatiedynamiek van Zilver- en Kleine Mantelmeeuw (Stienen *et al* 2002, Van Waeyenberge *et al* 2002) zijn in 2002 in de voorhaven van Zeebrugge twee zuivere paren Geelpootmeeuw vastgesteld. De vier individuen hadden alle uiterlijke kenmerken van deze soort (zie o.a. Glutz von Blotzheim & Bauer 1982, Garner 1997, Garner *et al* 1997, Jonsson 1998). Zeer opvallend was ook het relatief zware geluid van de 'long-call' en de alarmroep (zie ook Glutz von Blotzheim & Bauer 1982, Bulteel 1983). De onderlinge afstand tussen de nesten van deze paren was minder dan 50 m, de territoria grensden aan elkaar en er was geregeld interactie tussen de individuen van de twee paren. Binnen een straal ongeveer 200 m broedden tevens twee gemengde paren (mannetje Geelpootmeeuw x vrouwtje Kleine Mantelmeeuw en mannetje Geelpootmeeuw x vrouwtje Zilvermeeuw). Aan het einde van de kuikenperiode is in de territoria van de twee zuivere paren ook nog een vierde kalenderjaar Geelpootmeeuw gezien. Overigens broedden er in 2002 elders in de voorhaven nog vier hybriden die enige gelijkenis met een Geelpootmeeuw vertoonden. Van één ervan staat echter vast dat het een nakomeling van een gemengd paar Zilvermeeuw x Kleine Mantelmeeuw betreft; van de overige individuen is de afstamming onzeker.

Het legbegin van de twee zuivere paren was duidelijk vroeger dan dat van de meeste Zilver- en Kleine Mantelmeeuwen in de Zeebrugse voorhaven. Eén vrouwtje Geelpootmeeuw heeft eieren gelegd rond het einde van de eerste week van april (geschat op basis van de leeftijd van de kuikens), toen er nog geen legsels van Zilver- of Kleine Mantelmeeuw waren. Het tweede paar heeft ongeveer twee weken later eieren geproduceerd, toen ook de allervroegste Zilver- en Kleine Mantelmeeuwen eieren hadden. De legdatum komt overeen met die van vogels langs de Atlantische kust van Frankrijk (Yésou 1991). In het Mediterrane gebied worden de eerste eieren

reeds in het midden van maart gelegd (Glutz von Blotzheim & Bauer 1982, Yésou & Beaubrun 1994). De zuivere paren in Zeebrugge waren uitermate succesvol: ze hebben beide drie jongen grootgebracht. In de buurt van de nesten van zowel de zuivere paren als de mengparen werden naast resten van vissen opvallend veel braakballen met resten van jonge konijnen aangetroffen. Bij nesten van Zilver- en Kleine Mantelmeeuw in de Zeebrugse voorhaven werden zelden braakballen met zoogdieren gevonden. Ook in buitenlandse kolonies is het aandeel terrestrische prooidieren in het voedsel van Geelpootmeeuwen relatief groot (Glutz von Blotzheim & Bauer 1982).

Discussie

De vestiging van deze soort in België past perfect in de steeds verdergaande noordelijke uitbreiding van haar broedgebied. Toch zijn deze broedgevallen noemenswaardig omdat het de eerste zuivere broedparen langs de Noordzeekust zijn. Ook in het Rijngebied en langs de Franse westkust waren de eerste broedgevallen gemengde paren met Zilver- of Kleine Mantelmeeuw. Wanneer de kolonie verder uitgroeide werden deze vervangen door zuivere paren. Wat de toekomst voor de Geelpootmeeuw in België zal brengen blijft onzeker. Gezien de ogenschijnlijk uitstekende voedselsituatie en het feit dat de voorhaven van Zeebrugge ook voor Zilver- en Kleine Mantelmeeuw een groeikolonie is (Stienen *et al* 2002), is het niet ondenkbaar dat het aantal broedparen zich in de nabije toekomst nog verder zal uitbreiden. Echter of en hoe lang het hui-

Geelpootmeeuw *Larus michahellis* adult mannetje van zuiver broedpaar, voorhaven Zeebrugge (Foto: Geert Spanoghe)

dige broedgebied nog zal blijven bestaan is de vraag gezien de economische ontwikkelingen in het havengebied. Ook is de voedselsituatie na het broedseizoen veel minder gunstig dan in het recente verleden vanwege de sluiting van een reeks van vuilstortplaatsen. Dit laatste is waarschijnlijk ook de reden voor de sterke achteruitgang van het aantal individuen dat in de zomer en herfst ons land aandoet.

Dankwoord

Wij danken Koen Devos en Geert Spanoghe voor hun opbouwende commentaar op een eerdere versie van dit artikel. Dank ook aan Koen Leysen en Gunter De Smet voor hun nuttige opmerkingen en aanvullingen. Filip De Ruwe heeft geassisteerd bij het ringen van de kuikens en Geert Spanoghe heeft onze identificatie van de vogels als *Larus michahellis* achteraf bevestigd.

Geelpootmeeuw *Larus michahellis* adult vrouwtje van zuiver broedpaar, voorhaven Zeebrugge (Foto: Geert Spanoghe)

Referenties

- Baudoin G. & P. Le Maréchal, 1988. Le Goéland leucophée *Larus cachinnans* en Ile-de-France. *Alauda* 56: 51-66.
- Bogaert A., 1968. Verslag over een ornithologische uitstap naar Zeebrugge op 26 augustus 1967. *Wielewaal* 34:28.
- Bulteel G., 1983. Geelpootmeeuwen *Larus cachinnans michahellis* in Vlaanderen. *Wielewaal* 46: 165-181.
- De Mesel D., 1990. Geelpootmeeuwen, *Larus cachinnans michahellis*, in België: een analyse van ringgegevens. *Giervalk* 80: 25-56.
- Dennis M.K., 1995. Yellow-legged Gulls along the river Thames in Essex. *British Birds* 88: 8-14.
- De Scheemaeker F. & P. Lust, 1996. Broedvogels in Noord-West-Vlaanderen. *Mergus* 10: 266-332.
- Devillers P. & R. Potvliege, 1981. Le Goéland leucophée *Larus cachinnans michahellis* en Belgique. *Gerfaut* 71: 659-666.
- Faber M., J. Betleja, R. Gwiazda & P. Malczyk, 2001. Mixed colonies of large white-headed gulls in southern Poland. *British Birds* 94: 529-534.
- Garner M., 1997. Identification of Yellow-legged Gulls in Britain. *British Birds* 90: 25-62.
- Garner M., D. Quinn & B. Glover, 1997. Identification of Yellow-legged Gulls in Britain: part 2. *British Birds* 90: 369-383.
- Géroutet P., 1968. L'expansion du Goéland argenté dans le bassin du Rhône et en Suisse. *Nos Oiseaux* 29: 313-335.
- Glutz von Blotzheim U.N. & K.M. Bauer, 1982. *Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 8/1*. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.
- Hautekiet R., 1957. *Larus argentatus omissus* Pleske. *Giervalk* 47: 317-318.
- Jonsson L., 1998. Yellow-legged Gulls and yellow-legged Herring Gulls in the Baltic. *Alula* 3: 74-100.
- Nicolau-Guillaumet P., 1977. Mise au point et réflexions sur la répartition des Goélands argentés *Larus argentatus* de France. *Alauda* 45: 53-73.
- Ogilvie M. & the Rare Breeding Birds Panel, 1995. Rare breeding birds in the UK in 1992. *British Birds* 88: 67-93.
- Ogilvie M. & the Rare Breeding Birds Panel, 2001. Rare breeding birds in the UK in 1999. *British Birds* 94: 344-381.
- Schmid H., R. Luder, B. Naef-Daenzer, R. Graf & N. Zbinden, 1998. *Schweizer Brutvogelatlas 1993-1996*. Schweizerische Vogelwarte, Sempach.
- Stienen E.W.M., J. Van Waeyenberge & H.J.P. Vercruyjsse, 2001. Zilvermeeuw *Larus argentatus* en Kleine Mantelmeeuw *L. fuscus* als broedvogels in Vlaanderen. *Natuur.oriolus* 68 (3): 104-110.
- Vandenbulcke P., 1989. *Larus argentatus* spp. en *Larus cachinnans (michahellis)* aan de Belgische kust: herkomst en verloop van de handpenruil. *Giervalk* 79: 3-29.
- Van Swelm N.D., 1998. Status of the Yellow-legged Gull *Larus michahellis* as a breeding bird in The Netherlands. *Sula* 12: 199-202.
- Van Waeyenberge J., E.W.M. Stienen & H.J.P. Vercruyjsse, 2002. Kleurringproject van Zilvermeeuw *Larus argentatus* en Kleine Mantelmeeuw *L. fuscus* aan de Belgische kust: overzicht van algemene resultaten. *Natuur.oriolus* 68 (3): 146-156.
- Vercruyjsse H.J.P., 1995. In Frankrijk geringde Geelpootmeeuw gepaard met Zilvermeeuw op Neeltje Jans in 1992-94. *Dutch Birding* 17: 246-247.
- Yésou P., 1991. The sympatric breeding of *Larus fuscus*, *L. cachinnans* and *L. argentatus* in western France. *Ibis* 133: 256-263.
- Yésou P. & P.-C. Beaubrun, 1994. Goéland leucophée *Larus cachinnans*. In: D. Yeatman-Berthelot & G. Jarry (eds.). *Nouvel Atlas des oiseaux nicheurs de France (1985-1989)* pp. 328-329.. Société Ornithologique de France, Paris.